

DOI: 10.31866/2410-1311.39.2022.256929

УДК 338.48:[614.46+351.746.1](477.83)

ТУРИЗМ ЛЬВІВЩИНИ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ КОРОНАКРИЗИ ТА ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Шевелюк Михайло Михайлович

Аспірант,

ORCID: 0000-0001-6178-6455, e-mail: sheweluck.mih@gmail.com,

Київський національний університет культури і мистецтва,

вул. Є. Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133

Для цитування:

Шевелюк, М.М. (2022). Туризм Львівщини перед викликами коронакризи та воєнного конфлікту.

Питання культурології, (39), 229-240. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256929>.

Анотація

Мета статті — проаналізувати тенденції розвитку туризму Львівщини, обумовлені впливом пандемії коронавірусу та воєнної агресії проти України. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні теоретичних та емпіричних методів гуманітарних досліджень, методів логічного і культурологічного аналізу. Наукова новизна одержаних результатів полягає в аналізі тенденцій розвитку туризму Львівщини, обумовлених впливом пандемії коронавірусу і воєнної агресії проти України, та зверненні уваги на потребу розробки стратегії відновлення і подальшого розвитку туризму у післявоєнний період, зважаючи на наявні теоретичні напрацювання і світовий практичний досвід, обравши власний шлях відновлення галузі. Висновки. Враховуючи досвід країн, які досягли вражаючих успіхів у розвитку туризму, що автоматично вплинуло на підвищення добробуту їх населення, туризм, особливо культурний, після закінчення війни варто підняти на рівень пріоритетних галузей розвитку держави, позиціонувати Україну як єдиний бренд. Туризм Львівщини, хоч на його відновлення й доведеться витратити не один рік, має усі шанси на подальший ефективний розвиток за рахунок створення високоякісного туристично-рекреаційного продукту та формування конкурентоспроможної на внутрішньому і світовому ринках індустрії туристичних і рекреаційних послуг, забезпечення на цій основі комплексного розвитку території. Наголос на потенційних можливостях, а також культурні механізми та інші форми підтримки галузі повинні допомогти адаптуватися до нової складно передбачуваної реальності з урахуванням ключових трендів у туризмі та наслідків воєнного конфлікту в нашій країні. Тому вкрай важливо при розробці стратегії відновлення і подальшого розвитку туризму у післявоєнний період врахувати наявні теоретичні напрацювання і світовий практичний досвід, обрати власний шлях відновлення галузі, а також взяти до уваги, що цифрова

трансформація здатна дати поштовх сталому розвитку туристичної індустрії, головне — правильно і вчасно скористатися необхідними технологіями.

■ **Ключові слова:** туризм; культурний туризм Львівщини; пандемія; воєнний конфлікт

■ **Вступ**

Туризм у сучасному світі став потужною індустрією з величезними прибутками, що пов'язує соціально-економічну і культурну сфери. Завдяки розширенню економічних і культурних зв'язків, підвищенню життєвого рівня населення і, відповідно, збільшенню його вільного часу, розвиненій туристичній і транспортній інфраструктурі та ін. відбулося соціально-економічне і культурне піднесення багатьох країн. Відтак розвиток туризму в Україні повинен пов'язуватися і з соціально-економічним зростанням країни загалом, і з об'єктивною потребою надання внутрішнім і зарубіжним туристам можливостей для оздоровлення та відпочинку, популяризації культурної спадщини, збереження довкілля і природних ресурсів країни. Це вимагає ефективного регулювання сфери туризму за рахунок формування економічної, соціальної, регіональної, культурної політики та політики у сфері дозвілля, що в сукупності сприятиме раціональному використанню природних, історико-культурних та соціально-побутових ресурсів для його розвитку. Саме через виняткову прибутковість (якщо не брати до уваги так звані «ковідні» роки) та визначний вплив на соціально-економічний і соціокультурний розвиток країни туризм повинен перебувати під контролем держави та громадськості (Роїк, 2016). Україна розташована у центрі Європи і має всі передумови для належного розвитку економіки і сфери культури за рахунок туризму. Від початку 2000-х років поступово Україна почала приваблювати велику кількість туристів, українці все більше стали подорожувати своєю країною, поступово розвивалася туристична інфраструктура, з'явилися нові дестинації, а Львів увійшов до рейтингу ста найпопулярніших серед туристів міст у світі. Утім, від 2014 року ситуація суттєво погіршилася через воєнну агресію РФ, а після повномасштабного воєнного втручання у лютому 2022 року туристична індустрія нашої країни зазнала такого нищівного негативного впливу і руйнувань інфраструктури, що усі розроблені до цього концепції і стратегії мусять бути не просто переглянуті й уточнені, а заново розроблені з урахуванням потенціалу, помилок й успішних кроків, світових трендів у галузі і перспектив її розвитку, а також досвіду країн, які зуміли відновити туризм після воєнного конфлікту на своїй території. Це вимагає консолідації зусиль наукової спільноти, експертів і практиків для вироблення відповідних пропозицій щодо подолання перешкод розвитку туризму в Україні з урахуванням внутрішніх і зовнішніх впливів та рекомендацій щодо інноваційних шляхів збільшення привабливості туристичних послуг України для іноземців та своїх громадян, впровадження нових туристичних продуктів і нових видів туризму, тобто створення сприятливого правового та економічного середовища для подальшого розвитку туризму.

Наукова спільнота, експерти і практики з багатьох галузей знання і сфер діяльності досі намагаються осмислити наслідки пандемії коронавірусу для

туристичної галузі і виробити на цій підставі пропозиції і рекомендації для подальшого розвитку туризму в Україні. Серед цієї сукупності публікацій варто відзначити статтю О. Графської, О. Підвальної та Х. Боднарчук (2021) про тенденції розвитку туристичної сфери в Україні та світі в умовах пандемії COVID-19 і перспективні напрями розвитку внутрішнього туризму, зокрема в Україні. О. Графська (2020) розглядає також сучасні виклики та мегатренди розвитку туристично-рекреаційної сфери і наголошує на необхідності фокусування на основних глобальних трендах і викликах розвитку туристично-рекреаційної сфери, що особливо важливо сьогодні для обґрунтування виваженої політики та механізмів виходу українського туристичного бізнесу із кризи, а також виявлення додаткових можливостей і передумов нарощення потенціалу туристично-рекреаційної сфери в територіальних громадах і загалом у країні. Економічні наслідки впливу епідемії COVID-19 на сферу туризму розглянуто у праці З. Двудліт та А. Омелянчук (2020), зокрема, автори звертають увагу на необхідність формування основних практичних напрямів для реанімації туристичної індустрії, які б дали змогу зменшити негативні наслідки пандемії COVID-19 та створити базу для підвищення конкурентоспроможності внутрішнього туризму. Можна згадати статті й інших дослідників, але серед них вкрай мало ґрунтовних праць культурологів, особливо таких, що стосуються безпосередньо туризму Львівщини.

Зрозуміло, що є ще менше статей, в яких би аналізувалися наслідки воєнних дій на території України і тим більше пропонувалися конкретні шляхи відновлення туризму у поствоєнний період. Поки що відбувається лише експертне оцінювання ситуації військовими, політологами та економістами, однак нагально постає потреба аналізу світового досвіду подолання кризових ситуацій, якими є не лише коронавірусна криза, а й воєнний конфлікт на значній території нашої країни.

■ **Мета статті**

Мета статті — проаналізувати тенденції розвитку туризму Львівщини, обумовлені впливом пандемії коронавірусу та воєнної агресії проти України.

■ **Виклад матеріалу дослідження**

Значення туризму як одного з інструментів впливу на соціокультурну сферу є незаперечним, особливо враховуючи виконувані ним не лише економічну і політичну, а й культурно-виховну і рекреаційну функції (Колосінська, 2011; Столбова, 2010). Утім, усупереч безсумнівній необхідності підтримки подальшого поступу туризму, проблеми його розвитку в Україні уже протягом тривалого часу є доволі очевидними: невідповідність міжнародним стандартам якості надання послуг, недостатність інвестування, відсутність державного контролю за діяльністю туристичних операторів і туристичних агентів та ін. По суті, йдеться про відсутність комплексного державного підходу до управління внутрішніми (політико-правові, економічні, демографічні, соціокультурні) і зовнішніми (стан ринку праці, інфраструктура, інвестування, нормативно-правове забезпечення) (Момонт, 2012) чинниками розвитку туризму в країні.

Найбагатшим регіоном України за кількістю об'єктів історико-культурної спадщини є Львівська область: тут зареєстровано понад 4 тис. пам'яток історії та культури, половина з яких — у Львові. Однак, незважаючи на потужний рекреаційно-туристичний потенціал та вигідне економіко-географічне розміщення області, туризм Львівщини, як, власне, й інших регіонів країни, потерпає від нестачі підприємств з обслуговування сфери туризму, висококваліфікованих трудових ресурсів, недостатнього рівня розвитку соціальної інфраструктури, транспортного сполучення, невисокої якості туристичних послуг та ін. Внаслідок цього Львівщина й Україна загалом втрачають популярність як туристичний регіон. Але головною причиною зниження туристичних потоків останнім часом були, безперечно, пандемія коронавірусу і війна спочатку на сході України, а з лютого 2022 року на значній її території.

Глобальна пандемія COVID-19 безпрецедентно вплинула на всі сфери діяльності, в тому числі і на туристичну галузь. В умовах масового скасування або перенесення запланованих турів індустрія туризму виявилася практично паралізованою і позбулася величезних прибутків. У 2020 році, за даними доповіді конференції ООН із торгівлі та розвитку, ця цифра становила близько \$1,2 трільйона (UNCTAD, 2020), без роботи залишилось близько 100–120 млн осіб (United Nations Conference on Trade and Development, 2020). У тому ж 2020 році експерти констатували спад в економіці міжнародного туризму на 60–80 % (World Tourism Organization, 2020; Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020). Загалом станом на 2020 рік втрати туристичної галузі в Україні оцінювалися у понад \$1,5 млрд (Львівська обласна рада, 2020). За результатами стратегічної сесії «Туризм в умовах COVID-19: план дій 2021–2023», експертами галузі було прогнозовано падіння в'їзного туризму у найближчі кілька років на 75–55 % (Львівська обласна рада, 2020). При цьому більшість експертів UNWTO (64 %, опитування проводилося у грудні 2021 року) вважають, що кількість міжнародних прибутків повернеться до рівня 2019 року лише у 2024 році чи пізніше (Мягкова, 2022).

Такої кризи, викликані пандемією коронавірусу, індустрія туризму не зазнавала з часів Другої світової війни. У відповідь Всесвітня туристична організація розробила рекомендації щодо пом'якшення соціально-економічного впливу пандемії на сферу туризму в різних країнах. Серед трьох основних пунктів, зокрема, йдеться про диверсифікацію ринків, продуктів і сервісів, інвестиції в системи дослідження ринку і цифрову трансформацію; удосконалення цифрових навичок працівників туристичної індустрії та ін. Крім негайних заходів щодо підтримки туристичного сектору, країни переходять до розробки заходів із його відновлення. До них відносяться пропозиції про скасування обмежень на поїздки, відновлення довіри мандрівників і переосмислення туристичного сектору на майбутнє.

Доволі швидко різко скоротився обсяг зовнішнього туризму, і географічна структура туристського потоку змістилася на користь внутрішнього. Внаслідок ослаблення всіх інтеграційних процесів та інших форм міжнародного співробітництва відбулася автономізація туристичних ринків, тому в постковідний період інтеграційна взаємодія між країнами у сфері туризму потребуватиме оновлен-

ня. У майбутньому при виборі місця відпочинку люди орієнтуватимуться на «захищеність» території відвідування від різних інфекційних захворювань, рівень медичної допомоги та вартість можливої профілактики. В умовах запуску внутрішнього туризму ключовим чинником відновлення роботи об'єктів проживання та відвідування також стане неухильне виконання ними санітарно-епідеміологічних вимог, а також дотримання заходів безпеки в разі виявлення хворих. Водночас зростатиме особиста відповідальність туристів, які все більше приділятимуть увагу страхуванню життя при оформленні турів і визначенню відповідності місць планованого відвідування вимогам безпеки в плані профілактики захворювань, рівня медичного обслуговування, організації роботи служб порятунку і швидкої допомоги, доступності інформації про загрози і швидкість реагування на скарги відпочиваючих.

Переорієнтація з масового туризму на індивідуальні тури та онлайн-продажі пов'язана зі змінами в попиті на туристичні послуги, що обумовлено зниженням доходів, прагненням до відвідування природних територій та оздоровлення тощо. У зв'язку із цим доцільним є розвиток оздоровчого, спортивного, гастрономічного, екологічного туризму для забезпечення нових пріоритетних потреб клієнтів туристичної галузі. Зокрема, сектор екотуризму набуває все більшої популярності, неминуче відхиляючись від процесу «озеленення» видів економічної діяльності, пов'язаних із наданням туристично-рекреаційних послуг. У руслі розвитку екотуризму розглядаються країни, які не лише мають значний потенціал, а й проводять активну політику з його планування, регулювання, підтримки, просування і моніторингу, спираючись на міжнародні рекомендації з питань сталого розвитку. Тобто вагомою конкурентною перевагою деяких туристичних територій у майбутньому буде якість пропонованої інформаційної інфраструктури. Значна увага приділятиметься застосуванню цифрових технологій для боротьби з поширенням коронавірусу на об'єктах туризму, наприклад, для інформування громадян та контроль за їх пересуванням, для перевірки мандрівників, відстеження звернень та ін.

Сьогодні вже очевидно, що світ після усунення коронавірусної загрози буде іншим, зміняться умови для транскордонних переміщень, на перший план вийде проблема забезпечення медичної безпеки. Знадобиться перегляд змісту і механізмів реалізації двосторонніх і багатосторонніх програм співробітництва між різними країнами в частині впровадження та дотримання міжнародних медико-санітарних правил у процесі організації подорожей, а також у розвитку співробітництва в таких сферах, як страхування і надання екстреної допомоги туристам під час подорожей, забезпечення комфортного і безпечного перевезення пасажирів, захищеність каналів зв'язку передачі даних тощо.

Наслідки пандемії, безперечно, значні, і їх подолання вимагає розробки конкретних заходів з їх усунення, але вони не настільки руйнівні, як наслідки воєнних дій. До війни з РФ Україна мала усі шанси посісти гідне місце серед країн, які досягли значних успіхів у туристичній індустрії. Протягом 2000–2013 років обсяг в'їзного туристичного потоку до України стабільно зростає: у 2000 році до України в'їхало понад 6 млн іноземних туристів, у 2013 — понад 24 млн. Рекордними для України за усі роки незалежності стали показники в'їзного туризму

у 2008 році, коли країну відвідало близько 25,5 млн осіб (Головне управління статистики у Вінницькій області, 2015). Але у 2014 році внаслідок воєнних дій на сході України ця цифра становила менше 13 млн осіб (Головне управління статистики у Вінницькій області, 2015), у 2015 р. до країни в'їхало майже 12,9 млн іноземних громадян (Міністерство економіки України, б. д.). Відбулося не просто зменшення обсягів міжнародних відвідувань, а зниження темпів розвитку туристичної діяльності та переформатування просторової структури в'їзного та виїзного туристичного потоку загалом (Парфіненко, 2015). Утім, уже у 2018 році Львів, єдине з українських міст, увійшов до рейтингу 100 найпопулярніших серед туристів міст у світі (Львів, 2022) — його відвідало понад 2 млн туристів (Варіанти, 2019). Щоправда, при більш ретельному розгляді з'ясовується, що 43 % усіх відвідувачів міста — це гості з України, 16,6 % — із Польщі, 7,1 % — із Білорусі, 5,8 % — із Туреччини, 4 % — із Німеччини, 3 % — зі США та ін. (Костюк, б. д.). Протягом 2018–2019 років Львівська область серед регіонів України посіла друге місце за обсягом туристичного збору і друге за кількістю розміщених у готельних закладах та за кількістю туристів з України (Львівська обласна рада, 2020). Прибуток від туристичної галузі Львівщини у 2019 році становив 860,9 млн грн (Львівська обласна рада, 2020). У 2021 р. український кордон перетнув 4 271 991 іноземець (Укрінформ, 2022). Це на 26,3 % більше, ніж у 2020 р., — таке збільшення кількості туристів стало можливим унаслідок того, що для України відкрилися нові туристичні ринки — ОАЕ та Саудівської Аравії. Проте негативна тенденція очевидна: за останні сім років потік туристів до України зменшився більше, ніж у п'ятеро.

Все ж туристична галузь в Україні потроху почала відновлюватися, пропонуючи туристам нові види послуг і просуваючи нові туристичні напрями, проводячи кампанії із заохочення розвитку туризму, широко використовуючи цифрові інструменти тощо. Зокрема, у Львівській області було розроблено комплексну програму «Розвиток культури, підвищення туристичної привабливості, збереження національної пам'яті, культурної спадщини та промоції Львівської області на 2021–2023 роки» (Львівська обласна рада, 2020). Програму розроблено на підставі висновків постійних комісій із питань культури, історико-культурної спадщини, туризму, духовного відродження та засобів масової інформації і з питань бюджету та соціально-економічного розвитку. Її головними завданнями є: підвищення атракційності та інфраструктурного забезпечення туризму, курортів, оздоровлення, спорту і рекреації; підвищення якості регіонального туристичного продукту та його просування. Зокрема, у програмі йдеться про необхідність: збереження, дослідження та проведення реставраційних робіт на об'єктах культурної спадщини Львівщини; комплексної реставрації пам'яток Львівщини, внесених до Списку об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО; популяризації культурної спадщини Львівщини; підтримки проєктів охорони та збереження культурної спадщини, що реалізуються на території Львівської області. Передбачалося, що реалізація заходів програми забезпечить популяризацію Львівщини як туристичної дестинації та території, безпечної для подорожей, збереження об'єктів історико-культурної спадщини, розвиток культури та креативної економіки, збереження та популяризацію національної пам'яті.

24 лютого 2022 року ситуація кардинально змінилася. Военна агресія РФ повністю зупинила функціонування туризму в Україні загалом і у Львівській області зокрема, поставивши цілу галузь перед серйозними випробуваннями, які ще тривалий час доведеться осмислювати і знаходити шляхи подолання їх наслідків. А головне — фіксувати усі факти пошкодження та руйнування об'єктів культурної спадщини, щоб згодом притягнути до відповідальності винних за порушення норм українського та міжнародного законодавства. За останні кілька десятиліть світ неодноразово ставав свідком занепаду туристичної індустрії в окремих країнах — Боснія і Герцеговина, Сербія, Хорватія, Чорногорія, Грузія, Сирія та ін. і, відповідно, істотного переформатування структури туристичних потоків. Ще раніше це були Кіпр, Єгипет та ін. Але будь-яка війна закінчується, і тоді настає час відновлювати те, що було зруйновано, у тому числі й туристичну галузь, і кожна з цих країн обрала свій шлях відновлення. Сьогодні країни, які свого часу пережили масштабні конфлікти і війни, стали успішними туристичними напрямками, посідаючи провідні позиції за темпами розвитку галузі. Наприклад, у Боснії і Герцеговині після закінчення війни щорічне збільшення кількості туристів становило 24 %, а у 2020 році ця країна мала б посісти третє місце у сфері розвитку туризму (але на заваді стала пандемія коронавірусу). У 2019 році загальний внесок туризму в економіці Боснії і Герцеговини становив 10,5 % (Маджмудар & Гончарова, 2022). Варто згадати і про Ізраїль — країну, яка під час війни, що триває понад півстоліття, за допомогою туризму зуміла досягнути серйозних результатів, використовуючи його як один із інструментів у зовнішній політиці. На туризм в Ізраїлі припадає 6,2 % економіки, зокрема, у 2019 році країну відвідали 4,5 млн туристів. Найбільш популярні види туризму в цю країну — паломництво, медичний, культурний (Маджмудар & Гончарова, 2022). Ізраїль є також показовим прикладом ефективної інформаційної політики держави — незважаючи на воєнні дії на всій території цієї країни, туди постійно приїжджають іноземні туристи, на відміну від України, куди іноземні туристи не їдуть через воєнні дії на незначній її території (до лютого 2022 року) (Маджмудар & Гончарова, 2022).

Висновки

Враховуючи досвід країн, які досягли вражаючих успіхів у розвитку туризму, що автоматично вплинуло на підвищення добробуту їх населення, туризм, особливо культурний, після закінчення війни варто піднести на рівень пріоритетних галузей розвитку держави, позиціонувати Україну як єдиний бренд. Туризм Львівщини, хоч на його відновлення і доведеться витратити не один рік, має усі шанси на подальший ефективний розвиток за рахунок створення високоякісного туристично-рекреаційного продукту та формування конкурентоспроможної на внутрішньому і світовому ринках індустрії туристичних і рекреаційних послуг, забезпечення на цій основі комплексного розвитку території.

Наголос на потенційних можливостях, а також такі механізми підтримки галузі, як зниження адміністративного регулювання, заходи податкового стимулювання, пряма фінансова допомога та інші форми підтримки повинні допомогти адаптуватися до нової складно передбачуваної реальності з урахуван-

ням ключових трендів у туризмі та наслідків воєнного конфлікту в нашій країні. Туризм — це складна і нестабільна динамічна система, характеристики якої роблять неможливим точне прогнозування будь-якої довгострокової еволюції в майбутньому, особливо, коли туристична галузь, як зараз в Україні, перебуває на грані катастрофи. Тому вкрай важливо при розробці стратегії відновлення і подальшого розвитку туризму у післявоєнний період врахувати наявні теоретичні напрацювання і світовий практичний досвід, обрати власний шлях відновлення галузі, а також взяти до уваги, що цифрова трансформація здатна дати поштовх сталому розвитку туристичної індустрії, головне — правильно і вчасно скористатися необхідними технологіями.

■ Список використаних джерел

- Варіанти. (2019, 11 січня). *За минулий рік Львів відвідало більше 2 мільйонів туристів*. <https://varianty.lviv.ua/58715-za-mynulyi-rik-lviv-vidvidalo-bilshe-2-milioniv-turystiv>
- Головне управління статистики у Вінницькій області. (2015, 5 травня). *Туристичні потоки (2000–2014 рр.)*. <https://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/-2015-/2962-2000-2010.html>
- Графська, О. І. (2020). Сучасні виклики та мегатренди розвитку туристично-рекреаційної сфери. *Проблеми економіки*, 2(44), 17–23. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-17-23>
- Графська, О., Підвальна, О., & Боднарчук, Х. (2021). Перспективи розвитку внутрішнього туризму в умовах пандемії COVID-19. *Економіка та суспільство*, 25. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-52>
- Двуліт, З. П., & Омелянчук, А. Б. (2020). Економічні наслідки впливу епідемії covid-19 на сферу туризму. *Ефективна економіка*, 12. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.2>
- Колосінська, М. І. (2011). Систематизація функцій туризму в аспекті їхнього впливу на національну економіку. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*, 3(43). https://tourlib.net/statti_ukr/kolosinska2.htm
- Костюк, А. (б. д.). *Портрет львівського туриста. Хто сюди їде і навіщо*. Взято 1 квітня 2022 з https://tvomemisto.tv/exclusive/u_lvovi_deshevo_chy_klasno_dlya_chogo_do_nas_idut_turysty_98195.htm
- Львів. (2022, 22 березня). *В Вікіпедії* <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2>
- Львівська обласна рада. (2020). *Про затвердження комплексної програми «Розвиток культури, підвищення туристичної привабливості, збереження національної пам'яті, культурної спадщини та промоції Львівської області на 2021–2023 роки»*. https://lvivoblrada.gov.ua/VIII/proekt_27
- Маджмудар, О., & Гончарова, К. (2022, 20 березня). *Повстати з руїн. Які країни після війни стали популярними у туристів*. <https://www.rbc.ua/ukr/travel/-1647724135.html>
- Міністерство економіки України (б. д.). *В'їзд іноземців в Україну та виїзд українців за кордон*. Взято 1 квітня 2022 з <https://www.me.gov.ua>
- Момонт, Т. В. (2012). Основні фактори розвитку ринку туристичних послуг. *Економіка. Управління. Інновації*, 1(7), 19–24.

- Мягкова, Е. (2022, 20 января). *Мировой туризм по итогам 2021 года не продемонстрировал значимого роста*. <https://www.atorus.ru/news/press-centre/new/58410.html>
- Парфіненко, А. Ю. (2015). Міжнародний туризм в Україні: геополітичні аспекти глобального явища. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 1(126). journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewfile/2686/2390
- Роїк, О. Р. (2016). Вплив соціальної політики на розвиток туризму в умовах формування інноваційної економіки в Україні. *Причорноморські економічні студії*, 10, 53–57.
- Столбова, Ю. (2010). Теоретичні аспекти інституціоналізації туризму. *Соціальні виміри суспільства*, 2, 378–387.
- Укрінформ. (2022, 20 січня). *Україну торік відвідали понад 4 мільйони іноземців*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3388681-ukrainu-torik-vidvidali-ponad-4-miljoni-inozemciv.html>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020, June 2). *Tourism Policy Responses to the Coronavirus (COVID-19)*. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/tourism-policy-responses-to-the-coronavirus-covid-19-6466aa20/>.
- UNCTAD. (2020). *Global Tourism Sector set to Lose at Least \$1.2 Trillion due to Coronavirus, UNCTAD says*. <https://unctad.org/press-material/global-tourism-sector-set-lose-least-12-trillion-due-coronavirus-unctad-says>
- United Nations Conference on Trade and Development. (2020, July 1). *COVID-19 and Tourism: Assessing the Economic Consequences*. https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2020d3_en.pdf.
- World Tourism Organization. (2020, May 7). *International Tourist Numbers Could Fall 60-80% in 2020, UNWTO Reports*. <https://www.unwto.org/news/covid-19-international-tourist-numbers-could-fall-60-80-in-2020>

References

- Dvulit, Z. P., & Omelianchuk, A. B. (2020). Ekonomichni naslidky vplyvu epidemii COVID-19 na sferu turizmu [Economic Consequences of the Impact of the COVID-19 Epidemic on the Tourism]. *Efektivna Ekonomika*, 12. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.2> [in Ukrainian].
- Holovne Upravlinnia Statystyky u Vinnitskii Oblasti. (2015, May 5). *Turystychni potoky (2000–2014 rr.) [Tourist Flows (2000–2014)]* <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
- Hrafaska, O. I. (2020). Suchasni vyklyky ta mehatrendy rozvytku turystychno-rekreatsiinoi sfery [Modern Challenges for and Megatrends in the Development of the Tourism and Recreation Sphere]. *Problems of the Economy*, 2(44), 17–23 [in Ukrainian].
- Hrafaska, O., Pidvalna, O., & Bodnarchuk, Kh. (2021). Perspektyvy rozvytku vnutrishnoho turizmu v umovakh pandemii COVID-19 [Prospects for the development of domestic tourism in a pandemic COVID-19]. *Economy and Society*, 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-52> [in Ukrainian].
- Kolosinska, M. I. (2011). Systematyzatsiia funktcii turizmu v aspekti yikhnoho vplyvu na natsionalnu ekonomiku [Systematization of tourism functions in terms of their impact on the national economy]. *Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute*, 3(43). https://tourlib.net/statti_ukr/kolosinska2.htm [in Ukrainian].

- Kostiuk, A. (n. d.). *Portret Ivivskoho turysta. Khto siudy yide i navishcho [Portrait of a Lviv Tourist. Who Comes Here and Why]*. Retrieved April 1, 2022, from https://tvoemisto.tv/exclusive/u_lvovi_deshevo_chy_klasno_dlya_chogo_do_nas_idut_turysty_98195.htm [in Ukrainian].
- Lviv. (2022, March 22). In *Wikipediï* <https://en.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2> [in Ukrainian].
- Lvivska Oblasna Rada. (2020). Pro zatverdzhennia kompleksnoi prohramy "Rozvytok kultury, pidvyshchennia turystychnoi pryvablyvosti, zberezhennia natsionalnoi pam'iaty, kulturnoi spadshchyny ta promotsii Lvivskoi oblasti na 2021–2023 roky" [On Approval of the Comprehensive Program "Development of Culture, Increase of Tourist Attractiveness, Preservation of National Memory, Cultural Heritage and Promotion of Lviv Region for 2021–2023"]. https://lvivoblrada.gov.ua/vIII/project_27 [in Ukrainian].
- Madzhmudar, O., & Honcharova, K. (2022, March 20). *Povstaty z ruin. Yaki krainy pislia viiny staly populiarнымy u turystiv [Rise From the Ruins. Which Countries Became Popular With Tourists After the War]*. <https://www.rbc.ua/eng/travel-1647724135.html> [in Ukrainian].
- Miagkova, E. (2022, January 20). *Mirovoi turizm po itogam 2021 goda ne prodemonstriroval znachimogo rosta [World Tourism in 2021 Did Not Show Significant Growth]*. <https://www.atorus.ru/news/press-centre/new/58410.html> [in Russian].
- Ministerstvo ekonomiky Ukrainy (n. d.). *V'izd inozemtsiv v Ukrainu ta vyizd ukraintsiv za kordon [Entry of Foreigners into Ukraine and Departure of Ukrainians Abroad]*. Retrieved April 1, 2022, from <https://www.me.gov.ua> [in Ukrainian].
- Momont, T. V. (2012). Osnovni faktory rozvytku rynku turystychnykh posluh [The Main Factors in the Development of the Market of Tourist Services]. *Economy. Management. Innovation*, 1(7), 19–24 [in Ukrainian].
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020, June 2). *Tourism Policy Responses to the Coronavirus (COVID-19)*. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/tourism-policy-responses-to-the-coronavirus-covid-19-6466aa20/> [in English].
- Parfinenko, A. Iu. (2015). Mizhnarodnyi turizm v Ukraini: heopolitychni aspekty hlobalnogo yavyscha [International Tourism in Ukraine: Geopolitical Aspects of the Global Phenomenon]. *Actual Problems of International Relations*, 1(126). journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewfile/2686/2390 [in Ukrainian].
- Roik, O. R. (2016). Vplyv sotsialnoi polityky na rozvytok turizmu v umovakh formuvannia innovatsiinoi ekonomiky v Ukraini [Social Policy Impact on Tourism Development Under the Formation of Innovation Economy in Ukraine]. *Black Sea Economic Studies*, 10, 53–57 [in Ukrainian].
- Stolbova, Yu. (2010). Teoretychni aspekty instytutsionalizatsii turizmu [Theoretical Aspects of Institutionalization of Tourism]. *Social Dimensions of Society*, 2, 378–387 [in Ukrainian].
- Ukrinform. (2022, January 20). *Ukrainu torik vidvidaly ponad 4 miliony inozemtsiv [More Than 4 Million Foreigners Visited Ukraine Last Year]*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3388681-ukrainu-torik-vidvidali-ponad-4-miljoni-inozemciv.html> [in Ukrainian].

UNCTAD. (2020). *Global Tourism Sector set to Lose at Least \$1.2 Trillion due to Coronavirus, UNCTAD says*. <https://unctad.org/press-material/global-tourism-sector-set-lose-least-12-trillion-due-coronavirus-unctad-says> [in English].

United Nations Conference on Trade and Development. (2020, July 1). *COVID-19 and Tourism: Assessing the Economic Consequences*. https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2020d3_en.pdf [in English].

Varianty. (2019, January 11). *Za mynulyi rik Lviv vidvidalo bilshe 2 milioniv turystiv [Last Year, Lviv Was Visited by More than 2 Million Tourists]*. <https://varianty.lviv.ua/58715-za-mynulyi-rik-lviv-vidvidalo-bilshe-2-milioniv-turystiv> [in Ukrainian].

World Tourism Organization. (2020, May 7). *International Tourist Numbers Could Fall 60-80% in 2020, UNWTO Reports*. <https://www.unwto.org/news/covid-19-international-tourist-numbers-could-fall-60-80-in-2020> [in English].

LVIV REGION TOURISM FACING CHALLENGES OF CORONAVIRUS CRISIS AND MILITARY CONFLICT

Mykhailo Sheveliuk

PhD student,

ORCID: 0000-0001-6178-6455, e-mail: sheweluck.mih@gmail.com,

Kyiv National University of Culture and Arts,

Kyiv, Ukraine

Abstract

The purpose of the article is to analyse the trends in the development of tourism in the Lviv region due to the influence of the coronavirus pandemic and military aggression against Ukraine. The research methodology is based on the use of theoretical and empirical methods of humanitarian research, logical and cultural analysis methods. The scientific novelty of the results obtained is to analyse the trends of tourism development in the Lviv region due to the influence of the coronavirus pandemic and military aggression against Ukraine and paying attention to the need for the development of a strategy for the restoration and further development of tourism in the postwar period, taking into account existing theoretical results and world practical experience, choosing its own way of restoration of the industry. Conclusions. Taking into account the experience of countries that have achieved spectacular success in the development of tourism, which automatically influenced the improvement of their population, tourism, especially cultural one, and especially after the end of the war, should be raised to the level of priority sectors of state development, position Ukraine as a single brand. Tourism in the Lviv region, although at its recovery and will have to take more than one year, has all the chances for further effective development due to the creation of a high-quality tourist and recreational product and the formation of a competitive market for tourist and recreational services in the domestic and world markets, ensuring the integrated development of the territory. The emphasis on potential opportunities, as well as cultural mechanisms and other forms of support for the industry, should help adapt to a new, poorly predictable reality, taking into account key trends in tourism and the consequences of a military conflict in our country.

Therefore, it is imperative in developing a strategy for the restoration and further development of tourism in the postwar period to take into account the existing theoretical results and world practical experience, choose the own way of the industry restoration, as well as take into account that digital transformation is capable of giving impetus to the sustainable development of the tourist industry, most important thing is to take advantage of the necessary technologies in time and in the right manner.

■ **Keywords:** tourism; Lviv region cultural tourism; pandemic; military conflict

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.